

Nr 106

Av herr Elmwall m. fl., om undersökning av den ekonomiska politikens inverkan på näringslivet, m. m.

(Lika lydande med motion nr 92 i Första kammaren)

Det är enligt vår mening en angelägen uppgift för samhället att föra en aktiv konjunkturpolitik, som så långt möjligt kan trygga en stabil ekonomisk framstegsutveckling. Vid tendenser till överhettning i konjunkturen måste bromsande åtgärder vidtas i syfte att upprätthålla ekonomisk stabilitet. Precis lika angeläget är det att de expansiva krafterna i näringslivet främjas effektivt, när nedgång i konjunkturen inträffar.

Det skall givetvis inte bestridas att den ekonomiska politik som förts i vårt land sedan länge haft denna målsättning. Statsmakterna har företagit penningpolitiska och finanspolitiska åtgärder i aktivt konjunkturpolitiskt syfte. Det skall medges att dessa åtgärder i stort sett varit av positivt värde för den ekonomiska utvecklingen. Men samtidigt torde man inte komma ifrån att vissa åtgärder medfört länge kvardröjande negativa effekter för stora delar av näringslivet. Det avgörande problemet i sammanhanget är självfallet vilka åtgärder som kan bedömas ha den ur allmän synpunkt mest positiva effekten i skilda konjunkturlägen.

I första hand är det härvid anledning att diskutera räntepolitiken. Särskilt under de senaste åren av 1950-talet satte statsmakterna sin lit främst till räntevapnet. Den ekonomiska politiken kännetecknades under flera år av en markerad högränteinriktning. Såvitt vi kunnat finna ger erfarenheterna från den tiden vid handen att räntevapnet varit betydligt övervärderat hos statsmakterna som konjunkturpolitiskt medel. Hela den offentliga verksamheten och i stort sett också bostadsmarknaden kommer vid nuvarande politik utanför inverkan av en ränteförändring. Den mest framträdande effekten får räntepolitiken därmed inom den enskilda sektorn, där de mindre företagen med i regel svagare likviditet är särskilt känsliga. Härav synes den slutsatsen böra dragas att räntevapnet numera inte kan tillmätas någon mera avgörande betydelse som konjunkturpolitiskt medel.

Det torde finnas skäl för bedömningen att under de senaste åren ökad skepsis vuxit fram mot penningpolitiken och framför allt räntepolitiken. En sådan inställning har t. ex. professor Erik Lundberg givit uttryck åt i en artikelserie i »Skandinaviska Banken. Kvartalsskrift» åren 1961—1962: »En upprepning av perioder med mer eller mindre drastisk skärpning av penningpolitiken kan medföra en permanent nedpressning av investeringskvo-

ten inom det enskilda näringslivet, som på längre sikt kan verka negativt på framstegstakten.»

De erfarenheter som enligt vår mening kan dragas från den ekonomiska politiken under senare tid ger vid handen att huvudvikten i en aktiv konjunkturpolitik bör läggas vid andra medel än räntan, främst finanspolitiken. Hos statsmakterna synes åtminstone till för kort tid sedan den uppfattningen ha övervägt att räntevapnet i första hand bör tillgripas som konjunkturdämpande medel. Huruvida en ändring i uppfattningen på det hållet inträtt undandrar sig vår bedömning. De synpunkter som finansministern anfört i årets finansplan kan knappast sägas ge någon vägledning på punkten.

Naturligtvis kan det med viss rätt hävdas att den ena uppfattningen är lika berättigad som den andra, så länge det i stort sett främst är fråga om ekonomiska hypoteser. Det kan knappast bestridas att det i stor utsträckning brister i fråga om klarläggande undersökningar av konsekvenserna av de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits under de gångna åren. I första hand kan väl detta sägas gälla penning- och framför allt räntepolitiken. Men det råder ju också osäkerhet om hur olika finanspolitiska åtgärder, t. ex. den allmänna omsättningsskatten på investeringsvarorna, elskatten och drivmedelsskatterna, i skilda konjunkturlägen inverkat på olika näringsgrenar och företagstyper.

Från vårt håll har i tidigare sammanhang förordats att statsmakterna skulle taga initiativet till en undersökning om hur finans- och penningpolitiken inverkat på näringslivet. Tyvärr var det då inte möjligt att vinna gehör för denna tanke. Utvecklingen under de senaste åren synes oss emellertid ha givit ökad aktualitet åt frågan.

Ett stöd för denna tanke lämnar också professor Erik Lundberg i den ovannämnda artikelserien. Det brister enligt professor Lundberg åtskilligt i fråga om intresset för att undersöka de faktiska resultaten: »De ekonomisk-politiska organens intresse är i stället ständigt inriktat på framtidens ekonomisk-politiska problem på kortare och längre sikt med höga aspirationer att pröva nya serier av åtgärder. Man hinner aldrig med att med omsorgsfullhet pröva hur närmast föregående försök till stabiliseringspolitik föll ut.» Mera differentierade undersökningsmetoder — med hjälp av enkätundersökningar och kreditmarknadsstatistik — är enligt professor Lundberg nödvändiga för att närmare belysa hur penningpolitiken verkar på olika näringsgrenar och företag.

Det är självklart angeläget att den ekonomiska politiken i varje läge får en sådan utformning, att företagsviljan och expansionskraften i näringslivet kan tillvaratas på bästa sätt. Lika självklart bör det vara att utformningen av den ekonomiska politiken verkligen måste vila på erfarenheterna från den politik som förts. En undersökning av hur den ekonomiska politiken, såväl penning- som finanspolitiken, inverkat på driften i näringslivet skulle ge det bästa underlaget för en saklig bedömning. På grundvalen härav bör riktlinjer kunna utarbetas för en sådan utformning av den ekonomiska

politiken i olika lägen, att företagsviljan och expansionskraften i näringslivet kan tillgodoses på ett mera tillfredsställande sätt.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om undersökning av hur den ekonomiska politiken under senare tid inverkat på driften inom näringslivet; dels om utredning på grundval härav om sådana riktlinjer för den framtida ekonomiska politiken i olika konjunkturlägen, att företagsviljan och expansionskraften i näringslivet kan tillgodoses på mera tillfredsställande sätt.

Stockholm i januari 1963

Emil Elmwall

Gustaf Svensson

David Gomér

i Vä

Fritz Börjesson

Harry Wahrendorff

i Glömminge